

NOVICA

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **X.**

V saboto 10. januarja (poznozimna) 1852.

List **3.**

Minljivost.

Ko spred pene pene zginе.
Ura uri se ugane,
Dan za dnevam v nōči mine,
Teden memo tedna plane;

Mesci, leta, ko valovi
V pretečenost se dervijo;
Čas pomigne, in rodovi
Ko dim v zraku se zgubijo;

In kar' rod za rodam dela,
Čas natihoma podira;
Mest posutih versta cela
Ti resnico to podpira.

Ako ravno pa terdnjave
Zidane se razvalijo,
In gor plešastih višave
Strel in mraza se drobijo;

Vunder, človek! list na veji,
Misliš vekomaj živeti,
Biti vedno visokeji,
Ino nikdar persteneti!

Tode alj prek misli tēle
Čas odmérjen ne potēče?
Ali smert ti veke cēle:
»Idi z mano!« ne porēče? — č.

Pravila,

po katerih se ima prihodnje vladanje v kronovinah austrijskiga cesarstva vstanoviti.

(Konec.)

§. 16. Po posebnih razmerah vsake dežele se ima za vsako deželo posebni red (posebna postava) za kmečke soseske in za mesta izdelati. Sploh bo pri tem redu veljalo, da tisti, kdor ima veči posestvo ali kdor več davka plačuje, bo imel v soseskinih zadevah tudi več govoriti in pri volitvah soseskinih predstojnikov in odbornikov tudi veljavniši glas; sicer naj tudi društva za duševne in materialne namene določljivo veljavnost imajo. — V Lombarsko-Beneškem kraljestvu ima sedanja srenjska postava obstati, dokler ne bo kakošnih poprav treba.

§. 17. Sodbe sklepajo v imenu Njih c. k. apostoljskiga veličanstva za to poklicane vradije in sodije po obstoječih postavah.

Po §. 18. je z vradniki pravosodja in sodniki, katerih samostojnost v postavnim spolnovanju sodniškiga opravilstva se ima varovati, gledé na njih druge osebne službine razmere po ravno tistih predpisih ravnati, ki veljajo za deržavne vradnike sploh.

Po §. 19. se imajo sodnije od opravnih vradnij pri sodniških zbornih (kolegialnih)

sodnijah in pri sodnijah druge in tretje stopnje sploh ločiti in samosvojne biti, pri sodnicah prve stopnje pa le v lombarsko-beneškem kraljestvu in tam, kjer se bo to neopustljivo potrebno skazalo. Scer se ima pri posamskih sodnijah, ki so sodnije prve ali nar nižji stopnje, sodništvo združiti z opravnistvam v okrajni (kantonski) vradii (to je, kakor so poprej pri kantonskih komisarijatih tudi sodništva bile, tako ima spet biti), in, če zamore biti, naj bo komisár tudi sodnik, ali sodnik tudi komisár; ako ne more oboje službe opraviti, naj se postavi posebni komisár ali posebni sodnik.

§. 20. zapové, da v pravnih in nepravdnih civilnih in kazenskih zadevah morajo 3 sodne stopnje biti.

§. 21. Zgól sodijske, kakor take prve sodijske vradnije, ktere imajo tudi politiške oprave v svoji oblasti, so poklicane v civilnih zadevah v določenih mejah — v prestopkih in posamsko zaznamovanih pregreških — storjeni pregrešek ali prestopok izvesti in v vsim kazenskim sodijam pripomoči, česar one zastran tega potrebujejo.

Po §. 22. se bojo v primernih okolicah, kolikor bo moč, gledé na politiško deželno vredbo, zborne sodije postavile kot prva stopnja za sodijstvo hudodelstev in posamsko zaznamovanih pregreškov kakor tudi za vse pravdne zadeve, ktere opravilstvo okrajnih vradij presežejo.

§. 23. zapové, da druga sodijska stopnja so deželne nadsodije.

§. 24. Tretja sodijska stopnja se imenuje narvišji sodija.

§. 25. V prestopkih in tudi v pregreških, ako ti pregreški v opravilstvo okrajnih vradij spadajo, je preiskovavna obravnava po nar krajši in nar prostejši poti predpisana.

Po §. 26. se v kazenskih zadevah, ktere pridejo pred zborne sodije, ravna sodba po pravilu zatožbe, zatoženec dobi zagovornika, in poslednja obravnava je ustna.

§. 27. Obravnave niso očitne (javne); vunder so pri ustni obravnavi v prvi stopnji zatožencu poslušavci pripušeni, ako predsednik dovoli, katerih ima pravico toliko pripustiti, kolikor za prav spozná.

§. 28. Posrednik zatožbe je deržavni pravdnik, kteriga opravilstvo pa le kazensko pravdo obseže.

§. 29. Porotne sodbe imajo jenjati.

§. 30. Sodijo le poterjeni sodniki. Rzsodki v kazenskih zadevah se takole glasé: zatoženi je „kriv“ ali „nedolžen“ (nekriv), ali pa „je odprosten zatožbe“.

varstvo obderžé, za katero so šli ravno zdaj poslanci Ljublj. mesta cesarja prosit. In kaj taciga — mislimo — tudi naši nemški sosedje na Koroškem za-se želé, kar jim noben pravičen človek oponašati ne more, — brez da bi, kakor imenovani dopisnik, po vešah zgodovinskiga imena zapeljani se v tako gerdo zabavljico zoper ilirsko kraljestvo spustili. Da si marsikdo v tacih zabavljicah dopade, nam je očitno po tem, kar smo brali, — da se pa take reči natiskujejo — je čez našo „magiko zgodovinskiga imena“, zlasti zato, ker noben Krajnc ni nikjer poželjenja razodel po — taki nevljudni družini!

Iz Gradca zvémo s serčnim veseljem, da bolezin svitliga nadvojvoda Janeza ni nevarna.

Iz Horvaškega. Kar se večkrat pripoveduje, da medved človeku nič ne more storiti, ako ga objame, se je na Horvaškem vresničilo. Podá se nekoliko vasčanov na lov, ki še sanjali niso, da bi medveda vidili, ker niso v globok gojzd šli. Naenkrat se prikaže medved necemu seljanu, ki pa k nesreči ni imel puške nabite, katero proč zaderví in za kol zagradi, ter medveda po glavi česne. Medved razdražen zarenčí in korači nad kmeta, kateri mu naglo k životu šine in ga objame. Metala sta se potem cele 4 ure tako, da se ni vedlo, kdo da bo zmagal. Nato pa se drugi lovci prikažejo, medved se v beg spusti; alj kroglaga ravno v serce zadene, da na mestu obleži. Pripejljali so ga v Zagreb; vaga dva centa.

Iz Vremske doline. O. (Konec.) Potrebno, silo potrebno je, da bi se po izgledu tega društva za doljni Kras tudi rodoljubi možaki gornjiga Krasa v ravno ta namen zedinili in verh tega tudi še kar koli mogoče podružnic ustanovili, ktere bi po vsih krajih drevice zasejale, ravnale in presajenje oskerbovale.

V Goričico pridši sim vidil rodovitost zemlje obujene z nekolikim pridom, okoli hiš sadno drevje, po travnikih hrašino, namreč: jelo, graden (Steineiche) in cer (Zirbelbaum), jesen, rešeličje (Mahalep, türkische Weichsel) in berst. Poslednji dve sorti lesa in murba naj bodo posebno priporočene družtvam, ker močno rade rastejo po Krasu, močen les dajo za mnogoverstno rabo; verh tega zna murba tudi svilorejo vpeljati po Krasu.

Vse drugač pa se kaže popotniku svét, ko pride v spodnji Vrem; tukaj se očitno vidi, kaj zamore umetna pridnost v poboljšanje zemlje. Lepo rodovito polje tú vidiš, travnike čez in čez obsajene s sadnim drevjem, ki se šibi žlahniga sadja; verh vsiga tega pa tudi lepo obdelane vinograde, kateri dajajo prijetno vremšino, ki v daljnih krajih sluje.

Iz Tersta gré dobro speljana in marljivo špogana cesta skozi Živače na Vrem, po kateri se Teržačani pogostoma tjé podajajo, vživat čisti zrak Krasa, se radovat nad prijaznim pogledam Reške doline, nad imenitnim meriščem Školskiga grada, ki, enako orlovimu gnjezdu, nad brezdnam Reke čepí, in vesele volje biti pri dobri postrežbi tamošnega verliga možaka in modriga kmetovavca g. Dekleva-ta.

Iz Ljubljane. Častiti g. deželni poglavar je pismeno poterdil prejem njemu že izročeni milodarov za nesrečnike, ki so se po „Novicah“ nabrali, in je vredništvu naročil, naj bi njegovo serčno zahvalo v iménu nesrečnikov vsim dobrotnikom na znanje dalo, kar s temi versticami radi spolnimo. — Poslanci deželnih stanov in mestniga odbora so šli pretekli teden na Dunaj, se presvitlimu cesarju zahvalit za milodare, ki jih je nesrečnikom na Krajnskem podelil. — Sliši se, da bojo cesarske vradije po novi

osnovi že do mesca majnika v red djane in prestavljene. — Sliši se tudi, pa skoraj ne moremo verjeti, da je prišel iz Dunaja naukaz vradijam, da sedaj, ko je vladni „Časnik“ jenjal, naj se razglasujejo vradne oznani tudi v slovenskim jeziku v nemškem časniku. Ako ravno po skušnjah poslednjih let, kakor smo že večkrat omenili, je le grozno malo vradnih oznanih v slovenskim časniku razglašeni bilo, in tudise-daj mende ne bo veliko več slovenskih razglasov v nemški časnik prišlo, bi se še ti mali stroški lahko prihranili, ker v nemških časopisih, katerih nima slovensko ljudstvo, natisnjenih oznanih ne bere, za take pa, ki nemško umejo, so slovenske nepotrebne. — Kupčijska in obertnijska zbornica Krajnska misli domače blago in domače izdelke naberati in to nabero v svojim stanišu v Ljubljani na ogled razstaviti. Hvale vredni namen naj bi se kmalo dogotovil! Taka stanovitna razstava bo tudi domači obertni gotovo v prid, ker bojo popotniki prilžnost imeli, izdelke naših obertnikov viditi, — mi domači pa bomo tudi vidili, kaj imamo.

Novičar iz mnogih krajev.

Dunajske novice pravijo, da po novi vladni osnovi napovedane nove postave bojo zaporedama kmalo razglašene; nar poprej pride nova srenjska postava na versto; število vradnikov se bo neki zlo pomanjšalo; namesto ministerstva pravosodja pride, kakor se sliši, spet poprejšna višji pravosodija. — Kronanje cesarja bo po Dunajskih naznanilih perve dni majnika. — Deržavni zakonik v različnih austrijskih jezicah bo neki jenjal, ker preveliko stroškov prizadene; postave se bojo — po ti govoricí — le v Dunajskim vradnim časniku nemško razglasovale; prevod (prestavo) v druge jezike in razglase po časnikih deželnih bojo deželne poglavarstva oskerbovale. — Število žandarjev konec pretekliga leta je bilo 15,600. — Vlastnik neke glažute na Marskim je dobil privilegij steklene (glažovnate) strešne cegle delati, po katerih ne bo več treba lin pod streho, brez da bi steklena streha dražji bila. — V Bilicu na Marskim je nek suk nar znajdel, iz zapiát stariga sukna in suknenih koncev precej dobro sukno narejati. — Prodaja živinske in gnojne soli je tudi v solnicah na Gališkem odpéta. — Za misionarje v Afriki (pod vikaram dr. Knobleherjem) se je dosihmal nabralo 5758 fl. — V Galiciji gré cena goveje živine zmiraj višje, ker pitanje volov letos na pol dražji pride in iz Rusovskiga malo živine priženó. Dvoje pitanih volov se je prodalo na poslednjim somnji po 140 fl.; cena konj pa silno pada; dvoje kmečkih konj je veljalo 70 fl., teških konj pa 100 fl. — Cena svile (žide) gré v Milani zmiraj višje. — Na Poljskim je letos sila veliko volkov. — Pasji davk v Berlinu je vergellani 23.000 tolarjev. — V Madridu (na Španjskim) so v veselo praznovanje novorojene kraljevične ondašnji stanovavci po stari šegi 5000 puránov pojedli, ako je časopisu „Volksbothe“ verjeti. — Unidan je Angleški poštni parobrod (barka, katero para ali sopuh goni) na vodi pogoril. 134 ljudi je življenje končalo. Napoleon je 85 poslancov deržavniga zbora iz dežele sognal, med temi so tudi nar imenitniši možjé Thiers, Changarnier, Lamorcierre, Bedeau. — Košut popotva po Ameriki in beseduje po dvoranah in cerkvah.

Popravik.

V poslednjim listu naj se perva verstica pesmice takole bere: »Ko spred pene pena zgine«.